

AZ IGAZI SHERLOCK HOLMES-OK

A magánnyomozók titkai

Előfordult, hogy egy magánnyomozó a saját megbízóját buktatta le, sőt olyan is, hogy az ügy érdekében valamelyikük kikezdett a megfigyelt személlyel. Bár munkájuk olykor kalandokban bővelkedik, a hús-vér magánnyomozók alig hasonlítanak a mozivásznakon „hősködő” kollégáikra.

A magánnyomozó tulajdonképpen azt a munkát végzi, amit az oknyomozó újságíró, nagyjából törvényileg is ugyanazok az eszközök állnak rendelkezésére – mondja az idősebbek számára a televízió képernyőjéről, a Kétfény bűnügyi magazinnál ismert Szabó László, aki 22 éve vezet magánnyomozó irodát. Ám van különbség is a két hivatás között és ezt az egykori műsorvezető életpályája is jól szemlélteti: Szabó László anno maga is újságíróként kezdte, és e minőségében világgá akarta kürtölni nyomozásának

eredményét, manapság, a magánnyomozó iroda vezetőjeként azonban már törvényi kötelessége és jól felfogott érdeke a diszkréció, vagyis hogy felfedezéseit csak a megbízójával ossza meg.

MIT NYOMOZ A MAGÁNNYOMOZÓ?

– Nagyon sok mindenki lehet megbízó, vagyis sok minden lehet magánnyomozás tárgya, de Magyarországon a legkevésbé az, amit a filmekben látni – mondja Szabó László. Itthon

a megbízások elsősorban a gazdasági és üzleti élet szereplőitől érkeznek: legtöbbször az együttműködésre, szerződésükre készülő cégek igyekeznek ellenőrizni egymást, arra kíváncsiak, hogy a leendő üzlettárs mennyire komoly, megbízható, teljesíti-e a szerződésben foglaltakat a már meglévő vagy leendő partnereivel szemben.

– Információforrásként elsődlegesen nyilvános adatbázisok – például cégnyilvántartás, Nemzeti Adó- és Vámhivatal – adatai állnak rendelkezésre, melyekbe bárki betekinthet, ám nem feltétlenül jut mindenkinek eszébe leellenőrizni az azokban szereplő adatokat, megnézni a megadott székhelyet, telephelyet, amiről mondjuk kiderül, hogy egy hajléktalanszálló – szemlélteti a magánnyomozók fontosságát Herczeg Anna, aki több mint 10 éve dolgozik a szakmában, 2011-ig betöltötte a Magyar Detektív Szövetség elnöki posztját is. A pusztán létezésen és cégszolgálatokon túl

a cég megbízhatóságát is leellenőrzik: érdeklődő ügyfélként keresik fel, szerződési ajánlatot kérnek, akár próbavásárlást is tartanak.

Magyarországon szintén viszonylag sok megbízás érkezik bankok és egyéb hitelintézetek részéről követelésbehajtások, adósfelkutatások, illetve a végrehajtás alól kivont vagyontárgyak felkutatására (pl., amit az adósság fejében le tudnának foglalni, de az adós igyekszik kivonni a hitelező látóköréből). Eltűnt személyeknél, tárgyaknál, szövevényes céges ügyeknél a szálak sokszor külföldre vezetnek.

– Ilyenkor a magánnyomozók általában a detektív világszövetségen keresztül felveszik a kapcsolatot a helyi viszonyokat jobban ismerő kollégákkal, de olyan is előfordult már, hogy egy magánnyomozó tolmáccsal vágott neki a nagyvilágnak – meséli Herczeg Anna.

Talán a legizgalmasabbak a magánszemélyektől származó megbízások, amik legtöbbször a partner, házastárs megfigyelésére, és a

A megmaradt feljegyzések szerint a világ első magánnyomozó irodáját 1833-ban Franciaországban nyitotta meg egy Eugène François Vidocq nevű katona. Vidocq és fegyencekből verbuvált csapata elsősorban kereskedelmi és ipari információkat szállított ügyfeleinek. A rendőrség mindezt nem nézte jó szemmel, 1842-ben valószínűleg szándékosan belekeverték egy bűnügybe, aminek következtében 5 év börtönre ítélték, bár később felmentették.

hűtlenség bizonyítására irányulnak. A szakberkekben csak „bugyiüggyeknek” nevezett felkérések szintén népszerűek, bár igen költségesek, nem sokan engedhetik meg maguknak.

KIBŐL LEHET MAGÁNNYOMOZÓ?

Magánnyomozó csak feddhetetlen előéletű, köztartozással nem rendelkező személy lehet, aki vagy rendőrtiszti főiskolai, vagy jogi egyetemi diplomával rendelkezik, vagy elvégzett egy középfokú (Országos Képzési Jegyzékben regisztrált, vagyis OKJ-s) magánnyomozó-tanfolyamot. Utóbbiakból igen sokat találni az interneten, van például 360 órás, ami az oktatási intézmény honlapjának tanulsága szerint túlnyomórészt elméleti képzésből áll (jogi, adatkezelési ismeretek, kriminalisztika, pszichológia), és amiről ugyanitt bevallják, ez még kevés az

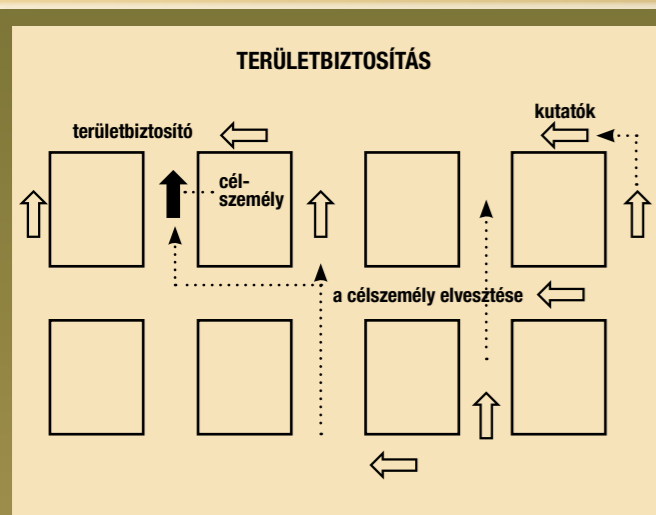
üdvösséghez: ezt a szakmát ugyanis „csak a gyakorlatban, az utcán lehet igazán elsajátítani” és akár „hét év szakmai gyakorlat szükséges ahhoz, hogy valaki önállóan nyomozni tudjon”.

KIBŐL LEHET JÓ MAGÁNNYOMOZÓ?

Sémák valóban nem nagyon léteznek, a legjobb megoldás mindig az adott helyzettől függ. Ehhez éles szem, jó memória kell, ezt pedig nehéz megtanulni, akárcsak a rögtönző-készséget, ami szintén nélkülözhetetlen.

– Ha egy detektív követ egy férfit, akinek ez feltűnik, az igazán talpraesett nő egy mosollyal, kacintással azonnal flörtnek, kacérkodásnak álcázhatja a megfigyelést. Ha kisebb településen valaki autóban ül és megfigyel, előbb-utóbb odamennem hozzá a helyiek és megkérdezik, mit akar. Ilyenkor is gyorsan kapcsolva a helyzethez alkalmazkodó, életszerű történetet kell kitalálnia ott tartózkodásának okáról, és mondjuk forgalomszámlálónak kiadnia magát – sorolja a példákat Herczeg Anna.

Persze nem mindenkinek a terepről, a megfigyelésről és az izgalmakról szól ez a munka: vannak a háttérben dolgozó nyomozók is, akik az adatokat, információkat elemzik, következtetéseket vonnak le, megtervezik a következő lépéseket. Különösen a gazdasági ügyeknél nagyon fontos az ő

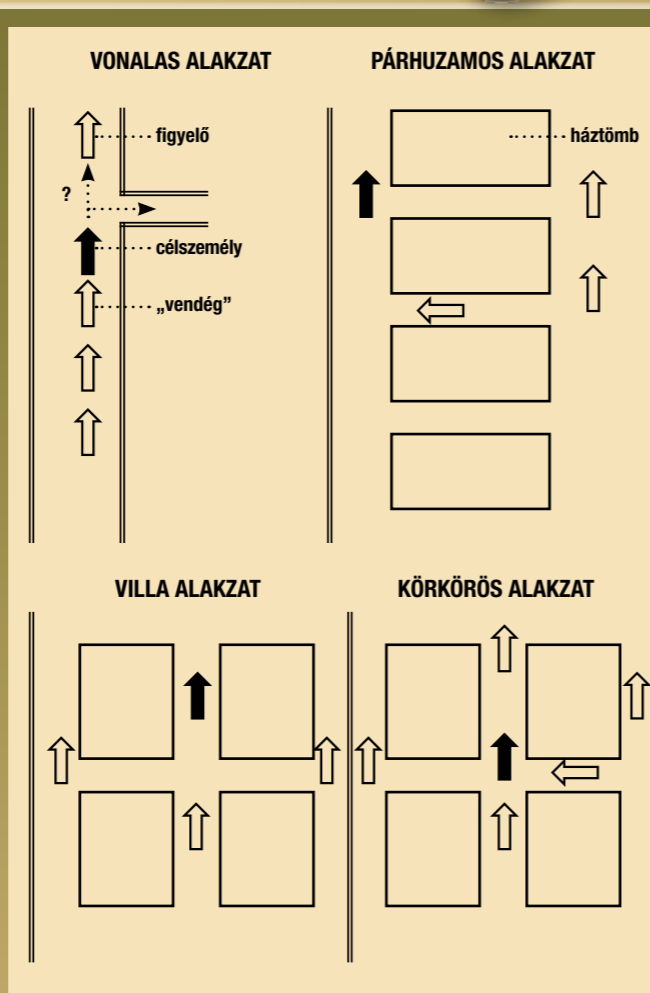
szerepük, hiszen át kell látniuk a tranzakciókat, adott esetben nyomon követni, miként adnak-vesznek, számolniuk fel cégeket.

HOGY KEZDŐDIK AZ „ÜGY”?

– A megbízás legelső lépéseként az ügyfél és az iroda megegyezik az elvégzendő feladatban és az árban. Nincs két egyforma árképzéssel dolgozó iroda, de vannak bizonyos, a költségeket alapvetően meghatározó tényezők – mondja Herczeg Anna. Állóponos, vagyis egyhelyben, egy „gyárkapu előtt” végzett megfigyelés olcsóbb, mint ha „tárgyalásról-tárgyalásra” követni kell az illetőt, pláne városok között. A költségracionalizálás jegyében a megbízónak célszerű minél teljesebb körű felvilágosítást adnia: ebből például kiderülhet, hogy a csélcsep férj későn szokott hazaérni, tehát minden bizonnyal a munkája végeztével lép félre, vagyis nincs értelme a magánnyomozót egész nap – drága pénzen – a munkahely bejártatásánál posztoltatni.

HOGYAN, MIVEL NYOMOZ A MAGÁNNYOMOZÓ?

– A munka legromantikusabb – és talán legnehezebb – része a terepmunka, amikor adatgyűjtés vagy megfigyelés zajlik. Magánügyekben, például egy eltűnt személy felkutatásánál, a magánnyomozó felkeresi a lakókörnyezetet, barátokat, utolsó ismert tartózkodási helyet, és legtöbbször inkognitóban próbál az ott található személyek bizalmába férkőzni, majd úgynevezett irányított beszélgetéssel, vagyis egy kötetlennek látszó diskurzusban „kihúzni” belőlük fontos információkat. Ez történhet szakzsargonban a *legendának* nevezett módszerrel, amikor a nyomozó kitálatott történettel szólítja meg a jelenlévőket. A vizsgált személy

szomszédjainak kifaggatására azt mondhatja, ő egy vidéki rokon, látogatába jött, de nincsen itthon a család, egy barátja felé pedig osztálytársnak adhatja ki magát, aki éppen osztálytalálkozót szervez – sorolják a szakemberek a példákat.

A terepmunkán belül is talán a legizgalmasabb a megfigyelés, amelynél sok esetben cél a tettenérés. Amikor egy férj hűtlenségét kell bizonyítani, a magánnyomozónő, ha szükséges, lemegy a megfigyelt személy után a diszkóba is. Sőt, egyesek módszere, hogy megpróbálják törbe csalni az illetőt, kikezdenek vele, hogy ők maguk vegyék rá a hűtlenkedésre. – Ez nem etikus, a magánnyomozónak nem az a feladata, hogy bűnbe hajszolja a megfigyeltet, neki csak külső szemlélőként kell rögzíteni az esemény megtörténtét, vagy meg nem történtét. Van, aki mégis él ilyen módszerekkel – mondja Herczeg Anna.

A követés szinte külön tudomány, külön formációk (lásd ábráinkat), stratégiák vannak. Mielőtt követésre kerül a sor, alapos előtanulmányt kell végezni. Ki kell kérdezni a megbízót a megfigyelni szán-

dékozott személy szokásairól, bejárt útvonaláról, hogy ne fordulhasson elő, hogy a nem megfelelő előkészítés miatt nyoma vész.

– A legkiszámíthatóbb, legtervezhetőbb követésnél sem jöhet szóba kettőnél kevesebb ember. Ha a megfigyelt a belvárosban leparkol, de a nyomozók nem találnak parkolóhelyet, akkor ilyenkor az egyikük ki tud szállni, hogy kövesse a célszemélyt, amíg a másik parkolóhelyet keres – mondja Herczeg Anna. Ahogy a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara gondozásában 2008-ban megjelent *Magánnyomozók kézikönyve* című módszertani gyűjtemény írja, „a kialakult szakmai gyakorlat szerint a célszemély folyamatos figyelését legalább hat fő – ebből három ún. gyalogos és három gépkocsivezető – végezheti eredményesen, három nem feltűnő színű, illetve típusú, de nagyteljesítményű járművel”.

Eszközök tekintetében meglehetősen szűkre szabottak a törvényi keretek. Tilos lehallgató készülékek, hangpuskák, hangágyuk használata, amelyekkel akár 100 méterre, üvegen keresztül is elhallani. – Ezek titkosszolgálati eszköznek minősülnek, használatuk még a törvény által felhatalmazott szervezeteknek is engedélyhez kötött, engedély hiányában pedig bíróságon nem is használhatók bizonyítékként, sőt börtön is járhat értük – mondta Herczeg Anna. Szabó László ezzel együtt elismeri, hogy vannak magánnyomozók, akik – törvényt szegve – élnek ilyen eszközökkel.

MILYEN A VISZONYA A RENDŐRSÉGNEK A MAGÁNNYOMOZÓKKAL?

– Egyszer egy férfi felkért minket, nyomozunk az eltűnt felesége után. Hosszas munkával munkatársunk arra a következtetésre jutott, hogy a nő nagy valószínűséggel gyilkosság áldozata lett, ráadásul a gyilkos maga a megbízó. Ezután rá kellett vennünk az illetőt, hogy menjen a rendőrségre – meséli Szabó László. A magánnyomozót ugyanis mindenekelőtt köti a titoktartás, a megszerzett információkat harmadik személynek csak a megbízó beleegyezésével adhatja ki. Itt végül a magánnyomozó iroda vezette rá az igazságra a szintén az ügyön dolgozó rendőrséget, akik azután bebizonyították a férj bűnösségét.

Ez nem egyedi eset: kapacitás hiányában olykor kifejezetten jól jön a rendőrségnek, ha magánnyomozó is bekapcsolódik az ügybe.

– Ha az ügy felderítése érdekében az egész országon át követni kell a „nyomokat”, az sokkal egyszerűbb magánnyomozóként, mivel a rendőröknek sok adminisztrációval jár a területileg illetékes kollégák megkeresése – mondja Herczeg Anna. Bizonyos esetekben a megbízók egyből magánnyomozókhoz fordulnak, mert így jobb eredményt remélnek.

– Egy ruházati termékhamisítási ügyben a rendőrségnek

MAGÁNNYOMOZÓI KISHATÁROZÓ (PÉLDÁK A MAGÁNNYOMOZÓK KÉZIKÖNYVE ALAPJÁN)

Titkos megfigyelés: az adatgyűjtési módszerek közül – leszámítva a célszemély meghallgatását – ez az egyetlen közvetlen módszer, azaz a magánnyomozó és a célszemély közé nem „ékelődik be” az információforrás. Több magánnyomozó összehangolt munkáját igénylő taktikai művelet, operáció, amely megfelelő anyagi-technikai (gépjárművek, közvetlen rádióösszeköttetés, dokumentáló eszközök) és képzett személyi háttérrel igényel.

Ürügy: mindig valamilyen alapot szolgáltató valóságos esemény, amelyre hivatkozással keresi fel a nyomozó azt a személyt, akitől információt remél. Például gépkocsi- vagy ingatlanvásárlás ürügyén történhet a kapcsolatfelvétel, természetesen az adatszolgáltatónak érintve kell lennie a ténylegesen meghirdetett eladásban, de legalábbis tudjon róla.

Ha egy magánnyomozó **dekonspirálódik**, az szakzsargonon kifejezve azt jelenti, „kiszúrták”, vagyis a megfigyelt személy észrevette. Ha a megfigyelésben részt vevő valamelyik magánnyomozó dekonspirálódik, egy darabig még **demonstrálnia** kell a megfigye-

lést, azután pedig látványosan „levonulnia”, hogy ezzel – a célszemély éberségét elalattatva – biztosítsa társai további konspirációját.

nincs kapacitása arra, hogy próbavásárlásokat tartson, hamisítokat üldözzön, csak a konkrét esetekkel, mondjuk a vámellenőrzésen fennakadt tételekkel tud foglalkozni – mondja Szabó László.

Az egymás mellett létezés mindazonáltal nem jelent együttműködést. A titoktartás a rendőrséget is kötelezi, nem szolgáltatathat ki semmiféle adatot, és olyan, a filmekben gyakori jelenet sem fordulhat elő, hogy a rendőrségtől leszerelt magánnyomozó az előírásokra fittyet hányva megjelenik a tett színhelyén, és együtt helyszínel az őt megtűró egykori kollégákkal. Így, bár – mint Herczeg Anna mondja – a magánnyomozók a világ legszínesebb munkája, a valódiak nem hasonlítanak filmbeli társaikra, és egy James Bond vagy Magnum sem futkározik az utcán.